

САНГА ОЛХ

№ 18 (12048) • Ылам ыйын 15 күнэ, 2026 сыл, бээтинсэ • 12+

Бу
нүөмэргэ

Улуу Кыайыы 81 сылын көрсө

Кыайыы күнүн өрүү буолары-
ныы киэн далааһыннаахтык
бэлиэтээтилэр/2

Кэпсиэхпин баҕарабын

Эбэбит Ырыа Ымыычаан
ураты олоҕу олорбута/4

Ахтан-санаан.

Чурапчытааҕы «Урожай»
ДСО волейболистара/6

Суоппар идэлээх дьиэ кэргэн династията

Тиэргэн. Аан дойдутааҕы дьиэ кэргэн күнүнэн
суоппардар династияларын төрүттээччи, РФ
Тырааныспарын Бочуоттаах үлэһитэ Николай
Пономарев ыалдьыттыыр/5

Пономаревтар дьиэ кэргэн династията.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Ылам ыйын
15 күнэ
БЭЭТИНСЭ

Ылам ыйын
16 күнэ
СУБУОТА

Ылам ыйын
17 күнэ
БАСКЫҤЫАННА

Ылам ыйын
18 күнэ
БЭНИДИЭННИК

Ылам ыйын
19 күнэ
ОПТУОРОНЬУК

Ылам ыйын
20 күнэ
СЭРЭДЭ

Ылам ыйын
21 күнэ
ЧЭППИЭР

6° -2°

7° -3°

7° -3°

9° -4°

13° -2°

16° 0°

19° 2°

ТЭТТИК

Алаҕарга саҥа уһууаан сыбаайата түстэ

Бу нэһилиэккэ Улуу Кыайыы күнүгэр сеп
түбэһиннэрэн, бэлиэ түгэн тосхойдо –саҥа
уһууаан сыбаайатын түһэри үөрүүлээх сизэр-
туома ыытылынна. Эбийиэги Алексей Пинигин
салайар "Прогресс" ХЭТ тутар. Биир этээстээх, 35
миэстэлээх, таас вариантынан тутуллуохтаах уһууаан
дьиэтэ кэлэр сыл күһүнүгэр, Билии күнүн көрсө,
олоххо киирэрэ былааннанар. Саҥа эбийиэги
тутуу боппуруоһун олохтоохтор туруорсубуттара
ыраатта. Иван Оконешников баһылыгынан анааһат,
маныаха болбомтотун ууран үлэлэһэн, туһааннаах
докумуоннарын ситэрэн-хоторон, экспертизаны
ааспыт. Онон кэскиллээх бырайыак олоххо киирэр
олуга түстэммитинэн, алаҕардар үөрүүлэрэ улахан.

"Демографической десант" саҕаланна

Бары нэһилиэктэри хабар "демографической
десант" саҕаланна. Десаны улус баһылыгын
социальной боппуруостарга солбуйааччы Мария
Кронникова салайар. Сыала – демография
көрдөрүүтүн таһымыттан тутулуктаах нэһилиэк,
оскуола салгыы баар буолуутугар туһаайан,
нэһилиэктергэ оҕо ахсаанын быһаарыы, эдэр
ыаллары олохсугууга, оҕо ахсаанын элбэтиигэ,
нэһилиэннэ доруобуйатын туругун тупсарыыга
үлэни күүһүрдүү.

Байыаннай-патриотической ырыа күрэһэ ыытылынна

Улуустааҕы норуот айымньытын дьиэлэрин
икки ардыларыгар ытыллар "Талба талааннар"
айар күрэс иһинэн «Кыайыы кынаттаах ырыалар»
байыаннай-патриотической ырыа күрэһэ
ыытылынна. Куонкурс Арасыйаҕа Норуоттар
сомболоһууларын, өрөспүүбүлүкэҕэ Култуура
сылларыгар уонна Улуу Кыайыы 81 сылыгар ананна.
Манна 11 нэһилиэк бөлөҕө биирдии нүөмэринэн
кытыннылар.

Кылаан кыайыылаагынан Хатылы нэһилиэгиттэн
«Журавли» диэн ырыаларынан "Көмүөл" эр дьон
ансаамбыла (сал. Е.М. Лыткина) табыста. I үрдэллээх
диплому Болтоһоттон «Дьүөгэлэр» дьахталлар
ансаамбыллара (сал.А.С.Максимова) ылла, II
үрдэли Чурапчыттан "Ыллыыр ыччат" вокальнай
ансаамбыл (сал. А.В. Семенова), III үрдэли
Сылантан "Дьизэрэй" ырыа ансаамбыла (сал. С.И.
Герасимова) ыллылар.

Массыыналары бэрэбиэркэлээһин түмүгүнэн 76 боротокуол толоруллубут

Полиция сводкатынан, ааспыт нэдиэлэҕэ
37 сайабылыаннаа киирбит, уопсайа, 12
эчэйи бэлиэтэммит, итинтэн 6 – оҕо эчэйиитэ,
кирэдьиит ылан баран төннөрбөтөх дьонго 16
сайабылыаннаа, ону таһынан уоруу, арыгылааһын
у.д.а. түбэлтэлэринэн үлэ ыытыллар.

Оттон ГАИ хайысхатынан 318 массыына
бэрэбиэркэлэммиттэн суол-айан сокуонун
кэһиигэ 76 боротокуол толоруллан үлэ ыытыллар.
Федеральной суолга ыарахан уйуктаах
массыыналарга хонтуруолу күүһүрдэргэ,
миэрэлэри ылыыга болбомто ууруллан, бу
боппуруоска чопчу иһитиннэри оҕоһуллуоҕа.
Оҕолор матассыыкылынан сылдыһыларын
хонтуруолга ыларга, бары нэһилиэктергэ үлэни
күүһүрдэргэ соруудахтанны.

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Өрөспүүбүлүкэ салалтатын былаанныыр мунһаҥар тирээн турар боппуруостар көрүлүннүлэр

Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэ Бырабыыталыстыбатын, Ил Дархан уонна Бырабыытылыстыба дьаһалтатын салалтатын кытта былаанныыр мунһаҥар халаан уонна ойуур баһаарыттан кутталлаах кэмнэргэ бэлэмнэнии боппуруостарын көрдүлэр. Ил Дархан үөскүүн сөп ыксаллаах быһыыны-майгыны сиһилии ырытан көрөргө уонна бары туһааннаах сулуусалар толору бэлэм буолалларын хааччыйарга сорууда. Термотуочука ахсаана элбээбитинэн, ордук Кэбээйи уонна Нам улуустарыгар кэтээн көрүүнү күүһүрдэргэ уонна суһаллык дьаһаллары ыларга соруудахтаата.

Мунһаахха федеральнай быһаарыылары олоххо киллэрини дьүүллэстилэр, ол иһигэр Арасыйыаҕа онгоһуллуохтаах эмп испииһэгин (206 араас) бигэргэти; федеральнай бүддьүөт суотугар үрдүк үөрэх кыһаларыгар тус сыаллаах үөрэххэ ылыы квотатын бигэргэти (дойду үрдүнэн 82 тыһ. миэстэ, сүрүннээн мэдиссиинэ уонна инженер идэлэригэр). Эрэгийиэннээҕи былаас уорганнарыгар приемнай хампаанньаҕа кэмигэр бэлэмнэниини хааччыйарга соруудахтаанна. Ыһыы хампаанньатыгар тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын онгоруу таһаарааччылары ыам ыйын 5-10 күннэригэр диэри болдьоххо сиэмэнэн хааччыйарга сорок туруорулунна.

Олохтоох нэһилиэнньэни хаачыстыбалаах бородууктанан хааччыйыыга болжомто ууруллар

Ил Дархан тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын онгоруутун өйүүр тиһиги уонна олохтоох бэйэни салайыныы уорганнарыгар бэриллибит боломуочуйалары тупсарыыга анаммыт мунһаҕы ытта. Үтүө өттүгэр уларыттылар баалларын, үүтү тутуу кээмэйэ улааппытын, муниципалитеттар уонна бородууксуйаны онгоруоччулар салаа сайдыытыгар интэриэстээхтэрин, ол эрэри улахан ситиһиһилэр туһунан кэпсэтэр эрдэтин, өрөспүүбүлүкэҕэ үүт уонна эт бородууксуйатын улахан кээмэйдээх онгоруу суоҕун бэлиэтээтэ. Тыа хаһаайыстыбатын сүрүн сорууга — олохтоох нэһилиэнньэни хаачыстыбалаах бородууктанан хааччыйыыга болжомто уурда. Тэрилтэлэр технологиянан хааччыллыларын түргэтээр, бастатан туран — кыра кыамталаах эбийиэктэри саҥардыы бырагырааматын чэрчитинэн, сүөһү иитэр комплекстары аныгы тэрилинэн хааччыйар сорогу туруорда.

Халаан уутун аһардыыга үрдүк бэлэмнээх буолуу эрэсиимэ олохтонно

Айсен Николаев Ыксаллаах быһыыны-майгыны сэрэтиигэ уонна суох онгорууга, уоттан куттал суох буолуутун хааччыйыыга хамыһыһа мунһаҕын ытта. Саха сиригэр ыам ыйын 5 күнүттэн халаан уутун аһардыыга үрдүк бэлэмнээх буолуу эрэсиимин киллэрдилэр. Ил Дархан ааспыт сыл саасы халаан уута бигэтик ааспытын, онно кэмигэр дэлби тэптэри ытыллыбытын, быйыл балаһыанһа хаар элбээбиттэн уонна муус халыһыттан уустуктардааҕын бэлиэтээтэ. Уу ылын сөптөөх сиригэр-уотугар 26 улууска 121 нэһилиэнньэлээх пуун кириэр. Балаһыанһаны 213 гидрологическай пост кэтиир. 303 быстах кэмнэ олохсуйар пуун бэлэмнэннэ.

Моҕол ураһаны хаттаан сөргүтүүнү норуот өйүүр

Айсен Николаев туостан онгоһуллубут Моҕол ураһаны хаттаан сөргүтэргэ анаммыт өрөспүүбүлүкэ олохтоохторун көбүлээһин-нэрин өйөөтө. Моҕол Ураһа 2020 сылга Борис Неустроев-Мандар Уус салайытынан онгоһуллубута. Ил Дархан өрөспүүбүлүкэ үгүс олохтооҕо ураһаны хат тутар наадатын этэрин, бу сөптөөх этии уонна дьобун дьыала буоларын бэлиэтээтэ. «Бэйэм өттүбүттэн Моҕол ураһаҕа анаан харчы ыттым уонна барыгытын бу көбүлээһини өйүүргэ ыгырабын», — диэн Айсен Николаев МАКС-ка суруйда.

СӨ Ил Дарханын уонна
Бырабыыталыстыбатын пресс-сулууспата.

Кыайыы күнүн өрүү буоларыныы киэн далааһыннаахтык бэлиэтээтилэр

Улуу Кыайыы 81 сылын көрсө. Ыам ыйын 9 күнэ — дойдубут хас биирдии олохтообор Улуу бырааһынньык буолар.

Елена МАКАРИНСКАЯ

Элбэх омуктаах норуоппут модун күүһүнэн, бигэ санаатынан Аҕа дойдуну көмүскээн, Улуу Кыайыыны ситиспитэ. Чурапчы оройуонуттан Аҕа дойдуну көмүскүү, барыта 2170 киһи ыгырыллыбыта. Кинилэртэн 281 киһи үлэ фронуугар сылдыбыта. 975 хорсун буйун дойдуларыгар эргиллэн кэлбэтэхтэрэ.

Кыайыы күнүн бэлиэтээһин ыам ыйын 8 күнүттэн Кыайыы Знамятын күөрэччи көтөбүүттэн саҕаламмыта. Оттон Ыам ыйын 9 күнүгэр сарсыарда Кыайыы пааматынньыгар улуус баһылыга Степан Саргыдаев, Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Сивцев, тыыл, үлэ бэтэрээнэ, Хоту Көһөрүллүү кыттылааҕа, Чурапчы улуһун, Хадаар нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо Дмитрий Лукин, Афганистан смиртин кыттылааҕа, бойобуой дьайыы бэтэрээнэ Савелий Дьячковский, улуустааҕы ыччаты кытта үлэ салаатын сүрүннүүр исписэлиһэ Алгыстаана Федорова венот уурдулар.

Салгыы Улуу Кыайыы параата «Боотур Уус» стадионууга ээлэни хаамта. Параат урукку сыллардааҕы таһымы ыһыкты-бакка киэн далааһыннаахтык буолла. Парааты Иван Сивцев салайда. Улуус баһылыга Степан Саргыдаев уонна Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Сивцев эҕэрдэ тылы эттилэр.

Байыаннай дьайыыга хорсуннук охтубут биир дойдулаахтарбытыгар наҕараадалар туттарылыннылар. Ол курдук «Эр санааланы» уордьанынан

Александр Попов уонна Гаврил Филиппов наҕараадаланнылар. Наҕараадалары кинилэр төрөптүттэрэ туттулар.

«Чурапчы улуһун Бочуоттаах олохтооҕо» ааты Хадаар нэһилиэгин Бочуоттаах олохтообор, Ытык Аҕа Дмитрий Лукинга инҕэрдилэр. СӨ Ил Дархан грамотатынан Көһөрүллүү музейын сэбиэдиссэй Марфа Чичигина-рова наҕараадаланна.

Артиллерист Г.Д. Протодаконов аатынан түөскэ аннылар бэлиэни Владимир Корякин, Артем Седалищев уонна Архип Сибиряков туттулар.

Бойобуой дьайыылар кыттылаахтарыгар анаммыт пааматынньык эскиһин онгоруу куонкуруһун кыайылаабынан Дмитрий Барашков тахсан, 50 000 солк наҕараадаланна.

Миитин кэнниттэн Чурапчы нэһилиэгин бары оскуолаларын үөрэнээччилэрэ «День Победы» хорунан ыллаабыттара уонна байыаннай-патриотическай кулууп иитиллээччилэрэ туруорууларын көрдөрбүттэрэ киһини эрэ барытын долгутта, киэн туттууну үөскэттэ.

Түмүккэ Улуу Кыайыыны уруйдаан, 81 үгүһүт Кыайыы вальсын үгүһүлээн, кэрэ көстүүнү бэлэхтээтилэр, эйэлээх олоххо эрэли сахтылар.

Эбиэт кэнниттэн «Айылгы» НАД-гэр «Будни наших героев: один день из жизни бойца» хаартысканан быыстапка турда. Быыстапка Ийэ Дойдубут интэриэһин көмүскүү сылдыар анал байыаннай дьайыы кыттылаахтарыгар, кинилэргэ көмө буолар волонтердарга анаммыт бырайыак буолар.

Быыстапка түөрт хайыскалаах буолла. Ол курдук, «Фрон-

товой быт» - фронт олохун, хонуу кунһатын, тэримит :землянка-ларын уо.д.а көрдөрөр хаартыскалар; «Минута тишины» - соруудахтары толоруу кэнниттэн сынналаны, күннээҕи олоҕу сырдатар; «Верные друзья» - анал байыаннай дьайыы зонатыгар сылдыар, саллааттар эрэллээх доҕордорун - дьиз кыылларын кытта хаартыскалар; «Лики мужества» байыастар майгыларын-сигилилэрин, уйулгаларын тиэрдэр хаартыскалар турдулар.

Оттон киин болуоссакка Кыайыы оһуохайын дуораччы дуораһыттылар. Оһуохайы СӨ Ил Дархан стипендиаттара Семен Морфунов уонна Валентина Дьячковская таһаардылар. Салгыы ыччаттарга «Куйаар Далай түһүлгэ» улуустааҕы оһуохай таһаарааччылар күрэхтэрэ бытылынна.

Чурапчыттан, Сылантан, Хоптоботтон, Хадаартан, Төлөйтөн уонна Болугуртан эдэр таһаарааччылар, ыччаттар мустан, оһуохайы оройуттан туттулар. Балар истэригэр 18 саастарын сана туолбуттар, 20-лээх ыччаттар бааллар.

Киэһэ «Өйдөбүннүк чүмэчи» аахсыаҕа дьон-сэргэ киин болуоссакка тобуоруһа муһуннулар. Кинилэр эйэлээх олохпут туһугар олохторун толук уурбут буйуннарбытыгар, кыайыыны уһансыбыт саллааттарга, тыылга үлэлээбит дьонно ытыктабыл, өйдөбүл бэлиэлэрин биллэрэн, сүгүрүйэн, «Помним» диэн суруллубут сурукка биир-биир чүмэчилэри уматан уурдулар.

Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат!

Саха сахата – Тумусов

Бэлиитикэ. Сахаттан турбут дьокутааппыт Федот Тумусов — диринг билиилээх сокуонньут, сатабыллаах тэрийээччи. Кини туһунан сырдатыйым

Биллиилээх саха суруналыыһа Савва Егоров 2005 сыллаахха биллэр судаарыстыбаннай диэйэтэл, билигин Российской Федерация Судаарыстыбаннай Думатын дьокутаата Федот Семенович Тумусов туһунан "Саха сахата" диэн кинигэ таһааран турар.

Онтон ыла, ити ытык ааты Федот Семенович чистээхтик уонна үрдүктүк тутта сылдьар.

Сахаттан турбут дьокутааппыт — диринг билиилээх сокуонньут, сатабыллаах тэрийээччи буола үүннэ.

Федот Тумусов федеральной таһымна доруобуйа харыстабылын туттаах сокуоннарын бэлэмнээһингэ уонна ылы-

ныыга ыкса ылсан үлэлэхэр, эмп-том сокуонун бэлэмниир дьокутааттар оробуочай бөлөхтөрүн салайда, дойду фармацевтической уонна медицинской бырамыысыланнаһын сайыннарыыга кэммитиэт салайааччытынан үлэлээтэ.

Эмп хаачыстыбата биллэрдик тупсуутугар, Россияҕа уһулуччу көрдөрүүлээх фармация бырамыысыланнаһа сайдытыгар дьокутаат Тумусов сүнгэн оруоллаах.

Доруобуйа харыстабыла Саха сиригэр сайдытыгар биһиги дьокутааппыт эмиэ быһаччы оруоллаах.

Өрөспүүбүлүкэҕэ туттаах эбийиэктэр тутулунулар. Ол курдук, Дьокуускайга Онкология диспансера үлэҕэ кирирдэ.

Кэлинги 5 сылга Саха сиригэр 120 доруобуйа харыстабылын эбийиэҕэ тутулунна.

Федот Тумусов "Тыа сирин бырааһа" бырагырааманы бүтүн Уһук Илингэ тарҕатыны, быраастар бырааптарын көмүскүү, Арктика улуустарыгар үлэлиир эмчиттэргэ анал төлөбүрдэри 3 мөл. солк. тийэ үрдэтэри, эдэр эмчиттэри олорор дьизэнн хааччылары тохтообокко туруорсар.

Суолталаах эмкэ сыананы оннунан хаалларарга сокуон барылын киллэрбитэ. Амбулаторнай эмтэниигэ эминэн боско хааччылыгы боппуруоһун мэлдьи көтөҕөр.

Саха сирин кытыы нэһилиэктэригэр дрон көмөтүнэн эми тиксэри сокуонугар көн-

нөрүүлэри киллэрдэ.

Тумусов — олус хорутуулаахтык, аныгылыы тэтимнээхтик дьон туһугар таһаарылаахтык үлэлиир сэдэх дьокутаат. Үлэлиир хоһугар үлэ-хамнас мэлдьи күөстүү оргуйар. Тумусов аныгы үйэ технологиятын сатабыллаахтык туһанар: кинини кытта социальнай ситим бары көрүнгүнэн билсэххэ, ыйытылары биэрэн хоруйдары истиэххэ сөп.

Дьокутаат быыбардааччытан кирибит биир да боппуруоһун салгынгна ыйаабат.

Госдума дьокутаатын быһытынан кини быһаччы көмөтүнэн ыарыһах суһал эпэрээссийэҕэ кэмигэр онгоһуллара быһаарыллар, байыаннай дьайыы кыттылаахтара

эмтэниини ааһаллар, өйдөммөт быһыы-майгы үөскээтэҕинэ, оннун-оловун булар.

Тумусов курдук уопуттаах, бигэ билиилээх, сүгэ-балта тыллаах, федеральной да эйгэҕэ ыйааһыннаах, саҕаны киллэрээччи дьокутааты билингни кэмгэ күнүс уоттаах да сылдьан, булбаккын.

Кини сүүһүнэн дьон кыһалҕатын быһааран, билигин да тэтимнээхтик үлэлиир-хамсыы сылдьар.

Федот Тумусов курдук тумус туттар, дурда-хахха буолар кинилээхпит тухары, саха дьоно көмүскэллээх буолуохпут.

А. Козлов

Санаабын этэбин. Кыайыы параатын кэнниттэн санаалар

Ыам ыйын 9 күнүгэр улууспут киинигэр Аҕа дойду Улуу сэриитигэр ньиэмэс талабырдьыттарын Кыайыы 81 сылын бырааһынньыгын бэлиэтээһин "Боотур Уус" стадионго ыытылынна. Онно сырыттым. Ол кэннэ бу бырааһынньык туһунан бэйэм санааларбын суруйан, улуухум дьонун дүүлүгэр таһаарарга быһаарынным.

Бырааһынньык 10 чааһы 40 мүнүүтэ ааһыыта улуус, сорох нэһилиэктэр баһылыктарын, салайааччылар сэлэлээн хааман кириилэриттэн саҕаланна. Онтон, кэтэһиннэрэ түһэн баран, сэриигэ өлбүт аймактарын хаартыскаларын туппут «Өлбөт үйэлээх полка» кыттылаахтарын дьобус колонната тырыбыналар иннилэринэн ааһан баран, ханас диэки туораан хааллылар. Кырдыгынан эттэхпинэ, кинилэр аҕыйахтаргыттан, тутта ыһыллан хаалбыттарын астымматтым.

Салгыы байыаннай параат саҕаланна. Бастагынан аһаҕас, былыргы УАЗ массыынаҕа туран, парааты салайааччы, старшай лейтенант солодоох И.Д.Сивцев кирирдэ. Кини кэнниттэн Кыайыы былааҕын уонна сэрии кэминээҕи фронтар былаахтарын күөрэччи туппут дьон киридилэр. Онтон эмиэ, балаҕа кэтэһиннэрэн баран, сэрии биридии көрүннэринэн байыаннай формалаах колонналар стадион ортотугар кэккэлэстилэр. Кэтэһинилээх баҕайы буолла. Биир колонна собуруу кытыыттан саҕалаан баран, 3 тырыбынаны ааспыт кэнниттэн иккис колонна саҕа сагалыыр. Онон парааты көрүү, арааһа, чаас аҕаарыттан быдан ордук кэмгэ ыыты-

лынна.

Кыайыы бырааһынньыга улууспут баһылыга С.А.Саргыдаев, Чурапчы нэһилиэгин баһылыга В.Д.Сивцев эҕэрдэ тыллары этиилэриттэн саҕаланна. Түмүгэр анал байыаннай дьайыы кыттылаахтарыгар, онно өлбүт буйуттар чугас дьонноругар, бастыҥ үлэһиттэргэ наҕараадалары туттарыы сиэрэ-туома ыытылынна.

Параат түмүктэ-ниитэ, илин тырыбыналарга мустубут хас да сүүһүнэн оскуола оҕолоро стадиону икки өттүнэн парааттаан киирэн, киин тырыбына иннигэр көрсүһэн, «Кыайыы ырыатын» хорунан ыллаан ньиригиттилэр. Истиэххэ олус астык.

Бүтэһигэр бырааһынньык, ырыа доҕуһуоллаах, элбэх паара стадион ортотугар Кыайыы вальсын үнүкүүлэринэн түмүктэннэ. Биир тылынан, Улуу Кыайыы күнэ балаҕа тэрээһиннээхтик ыытылынна.

Чэ, ити курдук, быстахтык, улууспут киинигэр Улуу Кыайыы күнэ хайдах ыытылыбытын суруйан туран, 2 этибин билиһиннэрэбин.

Маннайгыта

Улуу Кыайыы харах уулаах бырааһынньыга ханан даҕаны, ити биһиги бүтүгүнү олохпут туһугар сырдык тыыннарын толук уурбут, кыттыбыт ытык дьоммут кэриэстэрин ахтан-санаан, ытыгылаан ааһар туһугар тэриллэр. Ол иһин сир аайы бу кэриэстээһин, бэлиэтээһин Кыайыы болуоссаттарыгар, сквердэригэр ытыллар.

Онтон биһиэхэ буоллаҕына, хаһыс да сылын сэлиэннэбит кытытыгыгар — балаҕа ыраах турар «Боотур Уус» стадионго ыытыллара сыһа диибин. Тоҕо?

Тоҕо диэтэххэ, стадионго сэриини санатар туох да суох. Ол иһин Кыайыыбыт бырааһынньыга биһиэхэ, нууччалыы эттэххэ, «театральной представление», дьону аралдьыты (шоу) курдук барар диэтэххэ, омумнааһын буолбата буолуо. Кылаабынайа, итиннэ ыытарга тэрээһин сүрүн сорҕото «Өлбөт үйэлээх полка» көхтөөхтүк кыттыы төрүт кыаллыбат. Ол сүрүн төрүөтүнэн стадион тэйиччитэ буолара саарбахтаммат. Ол иһин, ордук саастаах дьон сатыы баралларын ыарырҕаталлар. Массыына-нан барыахтарын суол сабыллар. Эрдэттэн массыына-нахха, мин курдук, кэтэһинтэ олус уһуур.

Дьэ, эһиги ханна көрбүккүтүй-истибикиитий, Кыайыы бырааһынньыга стадионго ыытылларын? Арааһа, Саха сирин, Арасыйыа да үрдүнэн биһиэхэ, Чурапчыга эрэ, стадионго ыытыллар быһыылаах.

Оччотугар эһиилгиттэн ханна, хайдах ыытыахха?

Быһаччы эттэххэ, сэлиэннэбит хабыллар хаба ортотугар — Кыайыы томторун анынан. Ону, биллэн турар, кыараҕас дииллэрэ эрэбил. Ол

иһин томтор анынан болуосакка диэри аспааллыахха. Парааты ТОС-тарынан киллэриэххэ. Интэринээттэр, муруннар, куоҕалылар, чараннар, маарыкчааннар, кииннэр «Өлбөт үйэлээх полка» курдук сэриигэ өлбүттээхтэрин хаартыскаларын тутан, халбаһалыы анһан хаамсан кэллиннэр. Ол кэннэ ыйылыбыт өктөөп өрөбөлүүс-сүйэтигэр аналлаах томтор анһыттан, Кыайыы скверин иһинэн-таһынан, 5 этээстээх дьиэҕэ диэри, уулуссаны икки өттүнэн толору туруордахха, хас да тыһыынча киһини батарыахха сөп этэ. Тыыл, үлэ бэтэрээннэригэр, сэрии оҕолоругар, кырдыаҕастарга элбэх хомуллар ыскамыайкалары туруоруохха. Тыл этиилэри кылгатын, аччатын туран, тэрээһини чаас иһинэн бүтэриэххэ. Ол онугар сүрүн тэрээһин кэнниттэн болуосакка кэнсиэр, Кыайыы томторун, түмэлин, сквери көрүүнү, хаартыскаҕа түһүүнү, өлбүттээхтэргэ сибэкки ууруутун уо.д.а. дьаһаллары ыытыахха.

Кыайыы күнүн манньык тэрийдэргит, «Өлбөт үйэлээх полка» элбэх киһи кыттан, сэриигэ кыттыбыттарга, өлбүттэргэ дьиннээх сүгүрүйүү, ахтан ааһыы бэлиэтэ буолуо этэ. Маны таһынан кыайан кэлбэтэх да дьон улахан динамиктар көмөлөрүнэн бырааһынньык тэрээһинин, күүрээһин истиэ этэ.

Эһиги санааҕыт?

Иккиһэ

Улууспут киинин Кыайыы күнүн бырааһынньыгар нэһилиэктэри кытыннарыыны адыс тохтотуохха. Бу — көрүннүк дьаһал диибин. Быһылгы

параакка сорох нэһилиэктэр кэлбэтэхтэр. Кэлбиттэр да аҕыйахтара бэрт буолан хастыы да нэһилиэги холбообуттар. Холобур, Арыылаах, Кытаанах, Төлөй нэһилиэктэриттэн, хой баһыттан диэбит курдук, аҕыйах саллаат таҕастаах дьон саппа-рыһан кирибиттэрэ көрөргө астыга суох. Бу кус, булт кэмигэр баһылыктар формалаах эр дьону булаллара уустук буоллаҕа. Ол түмүгэр нэһилиэктэр Кыайыы күннэрин муус устар 30 күнүгэр ыытыллара букатын сыһа диибин. Холобур, төрөөбүт күннэрин эрдэлээн бэлиэтиир дьон суохтара чаччы.

Түмүк

Онон Улуу Кыайыы бырааһынньыгын стадионго ыытар тоҕоһо суох. Сэлиэннэбит ортотугар Кыайыы томторун тула ыытыаҕын. Нэһилиэктэри кытыннарыыахха. Маны аахпыт дьон бэйэбит санаабытын этэргитигэр, суруйаргытыгар, туруорсаргытыгар көрдөһөбүн. Мантан сизттэрэн, 2005 сыллааҕыта норуот күүһүнэн тутуллубут бэртээхэй Кыайыы скверэ көрүүтэ-истиитэ мөлтөөн, эргэрэн иһэр. Ордук улууска соҕотох улахан фон-таммыт түгэбэр эрэ кыра уу кутуллан, биир эрэ сиринэн тыктарбыта буолуу төрүт суолтатын түһэрэр. Ону таһынан бу 21 сыл устата биир сөптөөх мас үүммэтэ, көҕөрдүүтэ итэҕэс.

Онон улууспут, Чурапчы нэһилиэгин салалталара! Бу баар-суох соҕотох Кыайыыбыт скверигэр сөргүтүү үлэлэрин ыыталларыгар туруорсабын.

Уйбаан Пономарев.

Эбэбит Ырыа Ымыычаан ураты олобу озорбута

Кэпсиэхпин баҕарабын. Быйыл улуустаабы Олонхо ыһыаҕа Мугудайга олонхоһут П.М.Терютина – Ырыа Ымыычаан аатыгар сүгүрүйэн тэриллэр

Биһиги эбэбит Пелагея Михайловна Терютина — Ырыа Ымыычаан аата Чурапчы улуугар ыллаан-туойан олон ааспыт норуот талааннаахтарын ортотугар боччумнаах миэстэни ылар.

Дьон-норуот «олонхоһут» диэн ааты мээһэҕэ биэрбэт. Киһи уус-уран тылынан, кэрэ-чуор куолаһынан, дын-чакчы талба талаанынан сүрэхтэрин сүүйбүт, өйдөрүгэр-санааларыгар хаалбыт эрэ буоллаҕына, инэриллиэн сөп. Маннык ааты сүгэр киһи түс олох диэни умнан, дьон-норуот уонна Ырыа-тойук туһугар олохун анаабыт буолуохтаах. Эбэм Балыгыас – Ырыа Ымыычаан диэн аатынан дьонго-норуокка биллибитэ кини саха эмээхсинин боростуой олохтун ураты олобу озорбутун туоһулуур.

Балыгыас 1880 сыллаахха «Баппаттар» диэн быстар дьадаҥы аҕа ууһугар төрөөбүт. Төрдүгэр-ууһугар олонхоһуттар баалара биллибэт. Аҕата Михаил Лонгинович Пермяков сыты-хотуу, тыллаах-өстөөх, киэн сирдэринэн сылдьан наадатын нууччалыы быһаарсар киһи эбитэ үһү. Ийэтэ Аана мэнэрийэр, өссө көрүүлэнэр төрүттээх эбит. Балыгыас эмиз кыра эрдэ-бүтүн булугас өйдөөх, хомойой тыллаах-өстөөх, көрбүтүн-исти-битин хоһуйан туойар, норуот ырыаларын таптаан толорор эбит. Олонхоҕо кимтэн үһүйүл-лүбута биллибэт.

Сөбүгэр үрдүк уңуохтаах, «Күрүөмэ күн тэрэбинэтэ» дэтэр кэрэ сөбөрлөөх, айбыт айыыла-ра хатаҕалаан барсыбит талба талааннардаах Балыгыас, дьон-сэргэ кутун кэрэ-чуор куола-һынан, ылбаҕай ырыатынан-тойугунан, алгыһынан, айыы санаатынан туппун. Балыгыас, былыр буоларын курдук, эрдэ 14 сааһыгар Павел Григорьевич Терютин диэн киһиэхэ эргэ биэрбиттэр. Кинилэр 12-тэ оҕоломмуттарыттан 4-дэ эрэ хаалан атахтарыгар турбуттар. Балыгыас эрдэ оҕдообо хаалан оҕолорун бэйэтэ улаатыннар-быт. Оҕолоро Улахан Уйбаан – Иван Павлович Терютин, киниттэн 4 оҕо хаалан били-гин бары сааһырбыт, оҕолоох-уруулаах ыал дьон. Анатолий Иванович Терютин – үлэ бэтэрээнэ, 6 оҕо амарах аҕата, 2017 сыллаахха күн сириттэн бар-быта, кыыстара Вера Ивановна Слепцова – Российскай Федера-ция култууратын үтүөлээх үлэ-һитэ, норуотун үөрэҕириитин туйгуна, Усуйаана улуунун Бо-чуоттаах олохтооҕо, 3 оҕолоох, кыра кыыстара Мария Иванов-на Посельская – үлэ бэтэрээнэ, 3 оҕолоох, билигин Дьоккус-кай куоракка олонор, кыра уол Куприян Иванович Терютин 2 оҕолоох, Нерюнгри куорак-

ка олонор. Аччыгыһы Уйбаан-тан – Иван Павлович Терютин-тан 1 уол хаалбыт. Былыр, эмиз буоларын курдук, оҕо турба-тын иһин, абааһыттан куот-таран, тосту-туора атың арас-паанньаны биэрэн, билигин Юрий Иванович Румянцев диэн, Чурапчы Дирингин олохтооҕо, 6 оҕо аҕата. Кыыһа – Дьэбдьэй, эрин араспаанньатынан Ев-докия Павловна Федорова, ки-ниттэн 4 оҕо хаалан баран, ыал буолбакка, эдэр саастарыгар ыалдьан өлүтэлээбиттэр. Кыра уола – Михаил Павлович Терю-тин, биһиги аҕабыт. Киниттэн биһиги, 6 оҕо, 5 кыыс, биир уол, баарбыт. Эбэбит куруук кыра уолунуун – биһиги дьиз кэр-гэммитин кытта озорбута. Ол кэминээҕини өйдүүр дьон үтө өйдөбүлбүт – үтүктэ сатаан үк-тэнэр «үөмэр-чүөмэр» хардыы-быт, өрүү сылаас-сырылас сыл-лабыр, намыын куолас, күөх окко сууламмыт, былаат уһугар түмүллүбүт кэһи... Эбэм бөһү-лэҕкэ дьизбит таһыгар кыстык угун саҕа балаҕаннааҕа. Онно олонор сап хатара, иистэнэр.

Таһара күннэрин, таһара ааттарын кө-түппэккэ, алаады, эт буһартаран балаҕаныгар уурда-рара. Онно биһигини ыңыран, кэккэли туруоран сэтэр этэ. Бастагынан бастың улахан сиэнэ Балбаара сиирэ, онтон биһи сиирбит. Улахан эдьийим – Варвара Михайловна Сивцева, эбэм саамай тапталлаах сиэнэ, Российскай Федерация, Саха өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх фермерэ, СӨ тыатын хаһаайыс-тыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Мугудай нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, «Тура» бааһынай хаһаайыстыба салайааччыта, 3 оҕо ийэтэ, кини кэнниттэн эдьийдэрим – игирэ кыр-гыттар Акулина Михайловна Пухова, 4 оҕо ийэтэ, идэтинэн технолог, Евдокия Михайловна Смирникова, 4 оҕо ийэтэ, идэ-тинэн бэтэрээнэр, Саха өрөс-

пүүбүлүкэтин тыа ха-һаайыстыбатын туйгуна, СӨ агропромышленной комплексин Бочуоттаах үлэһитэ, Чурапчы улуунун бэтэринээрийэ сулууспа-тын бэтэрээнэ, иккиэн үлэ бэтэрээннэрэ, балтым Ма-рианна Михайловна – эко-номика билимин хандь-ыдаата, Арктикатааҕы судаарыстыбаннай агро-технологическай универ-ситет доцена, агробизнес факультетын экономи-ка уонна управление ка-федратын сэбиэдиссэйэ, СӨ тыа хаһаайыстыбатын уонна профессиональнай үөрэхтээһинин туйгу-на, Дьоккуускайга олонор, биир оҕолоох, быраатым Федор Михайлович, идэтинэн сурдолог-бы-раас, медицина билимин хандьыдаата, РФ, СӨ до-руобуйа харыстабылын туй-гуна, СӨ профпатолога, ЯНЦ КМП молекулярнай генетика, ХИФУ естественнэй наука-ларга научнай-чинчийэр лабо-раторияларын старшай науч-най сотруднига, 2-с №-дээх өрөспүүбүлүкэтээҕи балыы-һа многопрофильнай киинин сурдолог бырааһа. Мин бэйэм идэбинэн саха тылын уонна литературатын учууталабын, СӨ үөрэҕириитин туйгунабын, өр сылларга Д.Д.Красильников аатынан Мугудай орто оскуола-тыгар дириэктэри иитэр үлэҕэ солбуйааччынан үлэлээбитим, билигин бу оскуола бибилиэти-кэтигэр үлэлиибин.

Эбэм эрдэ эдэрчи, кыанар эрдэҕинэ, ийэм этэринэн, «хоту-нан, созуруунан ыңырыыга сылдьан» дьизитигэр озорбот да эбит. Үгүстүк улуус нэһи-лиэктэригэр ыңырыыга сыл-дьан олонхолоура, тойуктуура үһү. Дьоккуускайга ыңырыл-лан киирэн, олонхолообут. П.А. Ойуунускай бэйэтинэн олон-холотон истибит уонна толо-рор маастарыстыбатын улахан-нык хайҕаабыт, куолаһа өссө да чөлөркөйүн, этэн-тыһын иистэҕин аайы, сүргэтэ көтөҕүл-лэн, ис-иһиттэн сырдаан, кэрэ-тийэн, ыллыыр ырыата ымыы чыычаахтыы дьырылаан, дьон сүрүбэр-быарыгар, этигэр-хааныгар эймэһийэн киирэрэ дьикитин сөхпүт – диэн кэп-сииллэр. Өссө пластинкаҕа ус-тубуттар дуу, устуох буолбуттар дуу диэн этэллэр. Ол туһунан сурукка баара биллибэт.

Ырыа Ымыычаан Күннүк Урастыырабы, Эллэйи кытта Дьоккуускайга киирэн, кыстаан олонор билсибит, «сүрдээх мөк-күөрдээх дьон» диэн ийэбэр кэпсиир эбит.

Балыгыас хаһыа да буолан биир олонхону толорууларга кыттарын сөбүлүүрү диэн суру-йаллар. Дойдугар Мугудайга

Ырыа Миитэлиин (Д.М.Пермя-ков) үгүстүк бииргэ толоролло-ро үһү. Хардары-таары, солбуһа-солбуһа, оруолларынан арааран олонхолоуллара үһү. Туойсуу ырыатын эмиз оннук толорол-лор эбит.

Чурапчы нэһилиэктэ-рин олонхоһуттарын кытта 1954-1955 сс. түмсэн уонча буолан, күрэхтэ-һэр тэнэ олонхолообуттар. Эбэм оччолорго 75 саастаах эмээх-син кыттыбыт, төһө да саастаах буоллар, куолаһа чөллөркөйүн, тыһына үһүнүн, тыла-өһө уһун-уранын сөхпүттэр.

Эбэм Балыгыас ырыаһытын, олонхоһутун таһынан, дириң өйдөөх-санаалаах үтө сүбэһит, оҕо көтөҕөөччү, имэрийэн, бо-тугураан эмтиир эмчит, тосту-бут уңуоҕу тутар отоһут эбит. Кырдыбаастар махтана кэпсиир үгүс түбэлтэлэриттэн олох хо-йукку түбэлтэни аҕаллаха, традиционнаа суох эмтээһин көңүллэммэт, биһирэммэт кэ-мигэр, кистээн, ыңыран эмтэ-тэллэр эбит. Ыаллыы олонор Н.Н. Сивцев кэргэнэ оҕо күүтэ сылдьан, сыыстараары гынан, хаана барбытыгар кистээн ыңыраннар имэрийэн, албаан, от-мас уугунан туһанан тох-тотон кэбиспит. Онон этэнгэ буолан махтанан, хойут кэп-сиир этилэр. Кыра уолун кэр-гэнэ, биһиги ийэбит Елена Его-ровна Толстоухова, сана кийиит буолан кэллэҕин утаа, сайылык-ка күүскэ ыалдьан, суорҕан-тэл-лэх киһитэ буолан хаалбыты-гар, эмиз имэрийэн, ботугураан баран, туос эмгэти кырыһан, сүрүбүн туһаайытынан сы-һыаран баран, «этэнгэ буолуох буоллаххына, мантыкан сар-сыардаанга диэри сылдьыа», - диэбит. Сарсыарда бэйэтэ хас-таан ылбыт, ийэм үтүөрэн хаал-быт. Балыгыас эдэр эрдэбүтүн атын да нэһилиэктэргэ ыңы-рыыга сылдьан оҕо көтөҕөн, уңуох тутан, эмтээн-томтоон көмөлөспүт түбэлтэтэ үксүн би-лигин да махтана кэпсииллэр.

Кини сүктэн кэлбит, кэрэ айылҕалаах Тэкээри эбэтигэр сайылык оҕолоро кини остуору-йатын, кэпсээнин истээри, сэлэ чэчир курдук сэлэли кэккэ-лииллэрэ. Сонунтан сонуннук, умсугутуулаахтык кэпсиирэ, кыылы-сүөлү тыыннааҕым-сытан, киһиэхэ чугаһатан са-гардан-ингэрдэн, тэһнээһин дьикитинэн, омоннааһын ура-нынан ойуулуура-дьүһүнүүрү, оҕолор куттарын туттаҕа. «Ити остуоруйалырын быһыһыгар, тулалаан турар айылҕатын, сө-бүлүү көрбүт туох эрэ көстүүтүн, харамайын хоһуйан ыллаан-туойан барара», — диэн ахтар оччолорго кини кэрэ кэпсээнин элбэхтик тиһэн истибит оҕолор-тон биирдэстэрэ Егор Егорович Оконешников.

Эбэм туос иһити ситэрэн-хо-торон тигэрин олус сөбүлүүрү

Кини саас айылҕа уһуктуута, от-мас тыллыыта, хас эмэ хо-нукка баран хаалара. Ол сыл-дьан бука, айылҕа ийэттэн күүс-күдэх ылынан, саныыр санаата күүһүрэн, сир ийэтин сиздэ-рэй симэҕин, илгэлээх иэйии-тин этигэр-хааныгар ингэри-нэн эрдэҕэ. Хонук хонон, күн өрөөн, хастаабыт туостарын түүрэн сүгэн, сирэйдиин-ха-рахтыын сырдаан, чэпчэки-чэпчэкитик үктэнэн, киирэн кэлэрэ. Манна даҕатан эттэххэ, эбэм буор суолга чөм-чөм үктэ-нэн хаампыт суолун эндэппэккэ билэллэрэ үһү. Аҕалбыт туоста-рын нарылаан, имэрийэн-томо-руйан, арыылаан-сылаан, сүө-гэйдээн иһит эгэлгэтин тигэрэ.

Эбэм туоһу бэлэмниир, та-настыыр, онорор технология-ны, ойуулааһын ньымаларын, бэйэтэ дэгиттэр талааннаах буолан, сахалыы сайаҕас май-гытыгар, уйаҕас дууһатыгар сөп түбэһиннэрэн баһылаабыт эбит. Балаҕаныгар иистэнэ олонор, «Бу кырынаас суола сиик, бу кутуйах суола сиик» эбэтэр «ха-барҕалыы анньыы, ураһалыы анньыы, илим хараҕа, ыңырыа уйата» диэн сиик араастарын этэр буоларын оҕо сылдьан ис-тэрбит.

Итини таһынан эбэм сүрдээх түүллээх эбит. Биһигини, сиэннэ-рин, төрүүр, күн сириң көрөр аналбытын барытын эрдэттэн түһээн билэн этэр эбит. Дойду-га буолар уларыһылары, күн-дьыл уларыһытын, ыалдьыт-хоноһо кэлиитин-барытын, уола улаханньык бултууларын барытын түһээн эндэппэккэ билэрэ. 90 сааһыгар күн си-риттэн барар кэмэ кэлбитин эмиз түһээн билбит. «Бөөлүүн түһээн дьон бөҕө мустубут сири-гэр тийбиппин, «туохха муһун-нулар» диэбиппин, «Балыгыас малааһыныгар» диэтиллэр», — диэн кэпсээбит. Киһэ, кыракий балаҕаныгар утуһа тахсары-гар, биһигини ааҕа бэйэбитин сыллалалаан тахсыбыта, кыра балтым эбэтин ырбаахытын тэллээбиттэн тардыһан, сайы-һан ытаабытын уоскутан, ийэ-тигэр көтөхтөрбүтэ. Ити киэ-һэнэн өлөр охтуутун охтубута. Үс күн тыла суох сытан баран, киһи кизнэ кэрэмэхэ, ыраас сырдык дууһалааҕа, күн айыы санаалааҕа, айыыһыт аргыс-таах, ийэхсирт эңгээрдээх күн киһи эбэбит Балыгыас-Ырыа Ымыычаан өбүгэлэрин дойдугар айаннаабыта. Күн кэрэтин туойбут Тэкээри сайылыгын халдыаайытыгар күн бастакы чабылларын уһун үйэлэргэ бас-такынан көрсө, үүнэр үйэни кэнчээри ыччатыгар анаан ай-халлыы алгыы, олохтоох си-ригэр уһуктубат уһун уутугар утуйбута.

Елена Данилова.

Марфа ПЕТРОВА

Бям ыйын 15 күнүгэр Аан дойдутаабы дьиз кэргэн күнэ бэлиэтэнэр. Ол чэрчитинэн хаһыат бүгүнгү нүөмэригэр Пономаревтар династияларын төрүттээччигин, Чурапчы улуунун, Сылан уонна Кытаанах нэһиликтэрин Бочуоттаах олохтообун, СӨ Тырааныспар үтүөлээх үлэһитин, РФ Тырааныспарын Бочуоттаах үлэһитин Николай Пономаревы сырдатарбыт.

Санатан эттэххэ, Пономаревтар дьиз кэргэттэригэр бям ыйын 1 күнүгэр Дьокуускайга Опера уонна балет тыйаатырын үрдүк сыанатыйтан “СӨ Бастын үлэ династията” бочуоттаах наҕарааданы үөрүүлээх быһыгыамайгыга туттарбыттар.

●●● Николай Николаевич, бэйэҥ билиһиннэр эрэ, суоппар идэтин хайдах талбыккыны?

○○○ Сылан нэһилиэгин Улахан Күөл учаастагар төрөөбүтүм. 1970 сыллаахха Чурапчытаагы спорт-интернаттэ оскуолатын бүтүрбүтүм. Д.П.Коркинга үс сыл тустууга дьарыктаммытым. Оскуолам кэнниттэн күһүн аармыйага баран, икки сыл сулуспалаан кэлбитим. Аҕам Николай Пономарев Одьулууннаабы 13 №-дээх ОПТУ-га суоппар кууруһугар үөрэнэ барарбар сүбэлээбитэ. Мин тутта сөбүлэспэтэҕим. Үөрэх дьыла балаҕан ыйыгар саҕаланнаҕа. Ахсынньыга кэлбит киһини ылбатара буолуо дии санаабытым. Ол эрэри аҕабын быһа гыммакка, Одьулуунна тийдим. Миигин дириэктэр Семен Постников уонна физкултуура учуутала Гаврил Николаев көрүстүлэр. Гаврил: “Саас, олунньуга Намна үлэ резервэтин тустуу күрээҕэ буолар. Онно 57 килээҕэ бэлэм уол кэллэ, үөрэххэ ылын”, - диин дириэктэртэн көрдөһөн турда. Дириэктэrim учууталбын ынгыран ылла. Ол кэмгэ суоппардары матырыйаалынай чааска, быраабылаҕа үөрэтэр Аграфена Ноева: “Түөрт ый үөрэмэтэххин ситиһиэн дуо”, -- диин ыйытта. Мин ону сөбүлэһэн, ол күн ОПТУ курсана буолбутум. Онон суоппар идэтигэр үөрэнэ кирибит уолун аҕам барахсан олус үөрэ көрсүбүтэ.

Билигин санаатахпына, аҕам оччолорго оҕуһунан, атынан отун-маһын, мууһун тиэнэ сылдьар киһи, тизхинькэни баһылаабыт тырахтарыс, суоппар уолаттар кыахтарын көрөн, ымсыраахтыра эбитэ буолуо.

Аҕам – Кытаанахтан төрүттээх, Хоту Көһөрүллүү кыттылааҕа. Булун оройуонугар балык булдугар сылдьыбыта. Онно

Суоппар идэлээх дьиз кэргэн династията

Тиэргэн. Аан дойдутаабы дьиз кэргэн күнүнэн суоппардар династияларын төрүттээччи, РФ Тырааныспарын Бочуоттаах үлэһитэ Николай Пономарев ыалдыттыыр

тымныйан, сэлликкэ хаптаран ыалдьан кэлбитэ. Көһөрүллүү содулуттан Пономаревтар удьурдарыттан соҕотох тыыннаах хаалар. Ийэбинэн 1950 сыллаахха ыал буолаллар. Бастаан, ийэм дьоно ыарыһах дьин күтүөттэрин соччо сөбүлээбэтэхтэр. Ийэм аҕабын сөбүлээн, күүһүнэн ойох тахсыбыт. Ийэм доруобай буолан, 14 оҕону – 9 уолу, 5 кыһы күн сириг көрдөхтөрө.

Аҕам сүбэтинэн, ити курдук суоппар идэтин баһылаабытым, онон тизхинькэҕэ сыстыбыппын кэмсиммэппин, төттөрүтүн киэн туттабын.

●●● Бастагы уһун айангыгын төһө өйдүүгүнүй?

○○○ Үөрэхпин бүтэрэр сылбар, Субуруускай аатынан сопхуоска үлэ миэстэтэ суоҕа. Оннук үлэтэ суох сырыттахпына, бииргэ үөрэммит табаарыһым аармыйаҕы буолан хаалла. Кини Кытаанах орто оскуолатыгар ГАЗ-53 массынаҕа суоппардыра, бэйэтин оннугар үлэлэтэ ынгырда. Ол 1973 сыл, күһүн этэ. Оччолорго оскуола дириэктэрэ - Иван Пономарев. Икки сыл үчүгэйдик үлэлэбиппит. Эргэ массынаҕа араас сиртэн сапчаас булан онгосторбут. Билингин курдук күн талбыт сапчааһа суоҕа, дьонтон эргэлэрин энгигин көрдөһөрбүт. Оннук үлэли сылдьан, “Сельхозтехника” тэрилтэ үлэһиттэрэ бырысыаптаах массыналарынан ыраах айанга баран кэлбиттэрин, таһаҕас тизийлэрин, сэргии, сөҕө көрөрбүт. Ол иһин иккис сылбар, уопускабар “Сельхозтехникаҕа” үлэҕэ кириэрэ, тийибитим. Тааттаттан Андросов дьин уоллуун иккиэммитин салайааччы Алексей Шадринга киллэрдилэр. Уопупутун ыйытан баран, Андросовы ЗИЛ бортобуойга, миигин ГАЗ-53 массынаҕа аныгыра соруудахтаата. Мэхээнньик Константин Колесов тутта өрөмүөннүүр гарааска илдьибитэ. Арай, араамата эрэ турар массынаҕа ыйан: «Мань онгоһун», - диилэр. Ол кэмгэ Егор Николаев дьин суоппар оҕоньор уу тизийэр массынаҕын онгосто сылдьара. Онон иккиэн тэнгэ кэпсэтэ-кэпсэтэ, онгостубуппун. Тэрилтэм наадыһар сапчааспын түргэнник тиксэрэр буолан, массынабын балтараа ыйынан онгостон, кузовын кырааскалаан, киэргэтэн сүүрдүбүтүм. Кырдыаҕастарга саһаан мастарын, кыстыыр муустарын тизибитим. Онон Мындаҕаайы маҕаһыныгар ас-үөл тизийиитигэр сыһыарбыттар. Ахсын-ньыга дьэри оннук үлэлэтим. Биир үтүө күн Мындаҕаайыттан кэлбиппэр, мэхээнньикпит Константин Иннокентьевич көрсөн, «Иван Эверстов бортобуой ЗИЛа турар, ону ылан, бу түүн куораттыгыгын. Ол иннинэ Сыланга са-

һаанна тизийэн кэл», - диитэ. Онон этиллибит соруудаҕы толорон, сарсыарда эрдэ туран куораттаабытым. Массынаҕа иһэ киэнэ-куона, прибора элбэҕэ, тыаһа үчүгэй! Сотору-сотору ойоҕос түннүктэрбин аһан гаастыбын, ГАЗ-53 курдук буолуо дуо, наһаа үчүгэйдик тыаһыыр. Онон сөмөлүөккэ олорор курдук санаммытым. Ити курдук бастагы уһун айаным саҕаламмыта.

●●● Сельхозтехника тэрилтэтигэр төһө өр үлэлэбиккин?

○○○ Уон тоҕус сыл үлэлэбим. Сэбизскэй Сойуус ыһыллан, үлэбит-хамнаспыт мөлтөөн барбыта. 1980-с сылларга 5 саҕа бортобуой Урал массына кэлбитэ. Олортон биригэр тиксэн, суоппардаабытым. Онон 1986 сыллаахха үс саҕа Камаз кэлбиттэн, биригэр олорбутум. 1992-1993 сс. саҕа массыналар учараттара кэлэн, массынабын саҕа киһиэхэ бэрдэрбиттэрэ. Ол иһин быстах кэмгэ дьоммун үлэлэригэр оптуобуһунан таһарым. Ити курдук, араас үлэҕэ сылдьыбытым. Кыһым оскуоланы бүтэрэр сылыгар, үлэ да, хамнас да суох буолан, дьиз кэргэмминин куоракка көспүппүт.

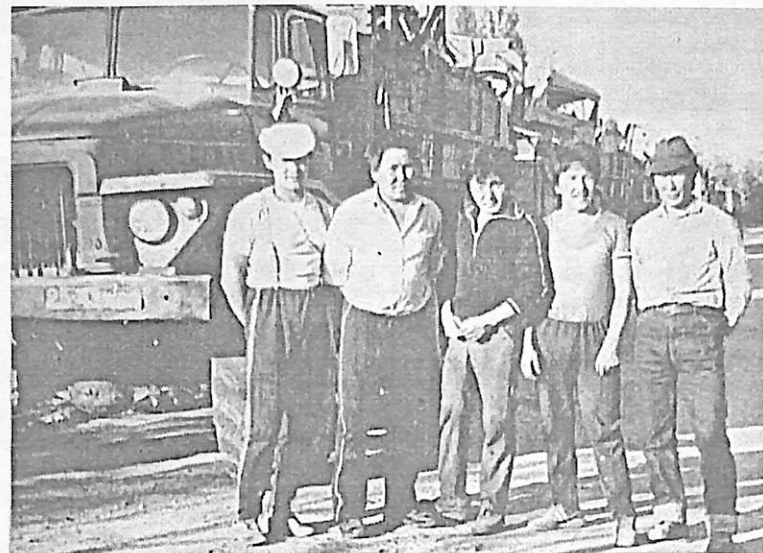
●●● Дьокуускайга ханна үлэлэбиккин?

○○○ Куоракка тэрилтэлэргэ кэли киһини мээһэ чугаһаппахтара. Дьингэр, оччолорго 42 саастаахпын, оройуонмар үстэ чөмпүйүөннээбит киһибин, бэйэбин биллиммит кэмим этэ.

Онон үлэ көрдөнө сырыттахпына, Ис дьыала министиэристибэтин министиригэр бастагы солбуйааччытын үлэли сылдьар табаарыһым Дмитрий Дьячковскай Ис дьыала министиэристибэтин автобазатыгар үлэҕэ ынгырда. Оннук табаарыһым рекомендациятын ЗИЛ массына суоппарынан үлэҕэ ыллылар. Онон саҕалаан, бу тэрилтэҕэ 8 сыл үлэлэбим. ЗИЛ кэнниттэн, биир сылынан КАМАЗ самосвалга көһөрбүттэрэ, онон кумах тизийиитигэр үлэ бөҕөнү көрсүбүтүм.

●●● Николай Николаевич, бэйэҥ уонна дьиз кэргэниг туһунан, баһаалыста, кэспии түс эрэ.

○○○ Кэргэним Акси́нья Светлановна Миронова Чурапчытан төрүттээх эрэри, эдэриттэн куоракка Култуура министиэристибэтигэр үлэлиир этэ. Кинилиин биир күһүн Чурапчыга биэчэргэ сылдьан билсибиппит. Сопхуоска үлэлиир сулууһа уолаттар кулуупка кэлбиппитигэр, икки кыыс намыһын вальска үткүүлүү сылдьаллара. Уолаттар көрөөт, үткүүлгэ кириэрэ туруннубут. Биир табаарыспынан урутаан, кыргыттары араартаатыбыт. Мин уһун, суон суһуохтаах кыыска Асяҕа түбэстим. Дьэ, онно кэпсэтэн бил-

Угаттан бастагы Е.Е. Попов, Вася Пономарев, Володя Местников, Николай Пономарев, Вася Иванов. 1987 с. //ААПТАР ТҮС АРХЫВЫТТАН ЫЛЫЛЫННА.

ибиппит. Сарсынҕы күнүгэр кини куораттаахтара эбит, мин эмиз куоракка бараары сылдьарым, онон Асябын олордон барбытым. Онон ыла чугасыһан, билсэн, 1977 сыллаахха, ыам ыйын 1 күнүгэр ыал буолбуппун. Кыыстаах уол оҕолоохпун.

Уолбут 2000 сыллаахха оскуоланы бүтэрэн, Благовещенскай таһыгар Свободнай куоракка аармыйаҕа танковай чааска сулууспалы барбыта. Уолбутун көрсө таарыйа, Асябынаан Благовещенскайтан Кытай табаарын аҕалан атылыр буолбуппун. Оччолорго Ася “Манньиаттаах” ырынакка атыһыттыра. Кэлин сүбэлэһэн, табаартан тохтоон, ас-үөл атыһааһыныгар көһөргө быһаарыммыппыт. Ол кэмгэ Чурапчыга ырынакка миэстэ ылан үлэлиир этибит.

Бородуукта маҕаһынын Кытаанахха аһаары, нэһилиэк дьаһалатын баһылыгыттан Иван Игнатьевтан учаастак сир көрдөөбүппүт. Үөрүүнү кытта сөбүлэһэн, чэпчэки сыанаҕа учаастак биэрбитэ. Онон кыыспар саҕа туппунт дьизэбитин көһөрөн, маҕаһын тэрийбиппит. Сүүрбэччэ сыл 500 киһилээх нэһилиэнньэни аһынан-үөлүнэн хааччыйбыппыт. 2023 сыллаахха куораттыгыгар төттөрү кэлбиппит.

Билигин уһун айан суоппардарын регионааҕы сойууһугар наастаабынньык уонна бэтэрээннэр сэбиэттэрин салайааччытын үлэлибин. Бэрэссэдээтэлбит Николай Мочкин буолар. 2022 сыллаахха, сайын өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн уһун айан суоппардарын түмэн, спартакиаданы уонна ыһааҕы холбоон, улахан тэрээһини ыспыппыт. Ити курдук күрэхтэһии тэрийэбит, бастыггары чиестибит. Быйыл Аммаҕа былаан-ныбыт.

●●● Үлэ династиятыгар уопсай стажкыт хаһый?

○○○ «Бочуоттаах династия»

бэлиэни ылыгы СӨ Тырааныспар министиэристибэтин кытта үлэлэстибит. Мин, эрдэ этэн аһарбытым курдук, Мироновтарга күтүөппүн. Аҕалара Светлана Васильевич – оройуон бастагы көлүөнэ кырдыаҕас суоппара. Кэргэним бииргэ төрөөбүттэригэр эмиз хас да суоппар баар. Светлана уолунаан Александрдыын кэпсэтэн, докумуон хомуйуутугар ылсан көрбүппүт да, кыайбатахпыт. Ол иһин ыксаан, бэйэм бииргэ төрөөбүттэрбин санаатым. Балтым уонна тоҕус быраатым – суоппардар. Династиятаһын аабытыгар төрөппүт оҕолорун уонна күтүөттэрин кириэллэр. Онон 15 киһи докумуонун хас да ый хомуйан, өрөспүүбүлүкэтээҕи Профсоюуска туттарбытым, онон биир киһибин сыыйыттар. Бэйэбит суоттааһыммытын, 400-тэн таһа сыл буолбута, оттон хамыһыһа бигэргэппитинэн, 350 сыл тахсыбыта. Династиябытыгар улахан наҕараадалары бэлиэтээтэххэ, 5 киһи – өрөспүүбүлүкэ тырааныспарын Бочуоттаах үлэһитэ, 2 киһи – өрөспүүбүлүкэ үтүөлээх пиэрмэрэ баар.

Мин 1973 сылтан, 53 сыл суоппардаатым. Иккис балтым Прасковья Дьячковская кэргэнэ Егор 50-ча сыл суоппардаабыта. Кини күтүөт буолан, династияҕа стаһа ааһыллыбыта. Үһс балтым Евдокия Ноева 13 сыл суоппардаабыта. Кини суоппар буолан, бырааттарын массынаҕа ыытарга, өрөмүөннүүргэ үөрэппитэ. Онон барыларын суоппар идэтигэр уһун сыһыарбыт балтым буолар.

Кытаанахха биллэриллибит Үлэ сылыгар сөп түбэһиннэрэн, биһиги дьиз кэргэн өрөспүүбүлүкэтээҕи улахан наҕарааданы туппуппунан, үөрэбит. Быйыл аҕам төрөөбүтэ 100, ийэм 95 сыллара. Онон дьоһун бэлэх буолла.

Чурапчытааҕы «Урожай» ДСО волейболистара

Ахтан-санаан. Саха сиригэр бастакы «Колхозник» — 75, «Урожай» 70 сылларыгар бу ахтыбын аныбын

Сэбизскэй былаас олохтоноу-буттан, үлэһиттэр чэгиэн буолалларын туһугар, бастакы физкултура куруһуоктара, сизексийэлэр, спортивнай хамаандалар тэриллбиттэрэ.

Бүтүн Сойуустааҕы биир идэлээхтэр сойуустарын киин Сэбизтин туруорсуутунан, Комсомол киин кэмпитэтин өйөөһүнүнэн, бастакы ДСО-лар үөскээн барбыттара. Бастаан, «Колхозник» - ДСО тэриллбитэ. 1951 сыллаахха 21746 кэлэктиптээх «Урожай» ДСО-ну «Колхозникка» холбообуттара.

«Чурапчы спорт туюната» кинигэ 2018 с.2 томутар10 сирэйгэ: «Бастакы Чурапчыга тэриллбит совет бастакы бэрэссэдээтэлэ – Василий Спиридонович Неонохов» диэн суруллубут. Чурапчыга эрдэ «Колхозник» ДСО үлэлээбит. Ону тохтотуспут, саҕа «Урожай» ДСО биир бастакы тэрийээччитинэн Афанасий Кирикович Софронов буолар. А.К.Софронов ананыа-быттан, Чурапчыбытыгар физкултуураны уонна спорду суолтаҕа ууруу, өрө тутуу саҕаланар.

Итинтэн сизтэрэн, бэйэм спорка хайдах кэлбиппин, Чурапчы хамаандатын волейболга өр сылларга көмүскэн кэлбит спортсменнар тустарынан ахтан-санаан ааһыам.

Россияҕа, Саха сиригэр маассабай спорт көрүннэрэ Аҕа дойду Улуу сэриитин кэнниттэн тэнийбиттэрэ. Сир-сир аайы норуот хаһаайыстыбатын араас салаалара сайдан барбыттара, орто, үрдүк анал үөрэхтээх учууталлар кэлбиттэрэ, элбэх сана сүүрэннэр, ол иһигэр спорт араас көрүннэригэр бастакы сизексийэлэр, куруһуоктар үлэлээн барбыттара.

Биһиги бииргэ төрөөбүт – биир кыыс, икки уол буолабыт. Ийэбит Анастасия Ионовна Платонова икки олоххо олорбута. Убайбыт Иннокентий Семенович Артемьев – Бочуот Знага уордьан кавалера, Саха өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх тутааччыта этэ. Оттон эдьийим Анастасия Степановна – үлэ бэтэрээнэ. Мырыланы дойду огостон, элбэх оҕолонон, билигин «Сэрии оҕото» статусаах, улахан дьиз кэргэн Далбар Хотуна, Мырыла биир саамай ытыктанар ыала Брызгаевтар диэн буолан олороллор. Оскуола кэмнэригэр спорт араас көрүннэринэн дьарыктаммыта, оройуонун чизинин волейболга, диискэ быраҕыытыгар, ядро анныытыгар көмүскээн, бириистээх миэстэлэри ылан турар.

Биһиги ийэбит Анастасия Ионовна туох да үөрэҕэ суох, сааһын тухары оскуолаларга,

интэринээттэргэ муоста суу-йааччынан үлэлиирэ. Чурапчы орто оскуолатыгар, Танара дьизигэр, бу дойдуттан барыар диэри, муоста сууйан айаҕын иитиммитэ, үс оҕотун атактарыгар туруорбута. Д.П. Коркины, дириэктэр Е. Габышевы кытта бастаан аһыллыбыт спорт-оскуолаҕа үлэлээбитэ, онон ийэбинэн киэн туттабын. Ол кэмгэ Чурапчы 10 кылаастаах буолан, оччотооҕу тыа оҕолоро хоту үөрэнэллэрэ. Ийэбин ытыктаан, «Мама Настаа» дииллэрэ, алаады бустар эрэ, амсайааччы элбэх буолара. Үтүө сыһыанынан, үлэтэ тахсыылааҕынан, үөрэнээччилэргэ, учууталларга көмөтүн учуоттаан, оскуола Бочуот кинигэтигэр тех үлэһиттэртэн биир бастакынан киллэриллбитэ.

Онон кыра эрдэхпиттэн спорка энгэрдэспиппит. Бастаан, сүүрүүгэ, нуучча лаптагыгар, волейболга, баскетболга, атах онньууларыгар дьарыктаммытым. Кыамматтар, тулаайахтар интэринээт-оскуолаларыгар үөрэнэр кэмнэригэр спорка бастакы уһуйбут дьоннорунан – К.С.Постников, В.Н. Оконешников, П.Е.Барахсанов, В.М.Жирков буолаллар. Чурапчы орто оскуолатын бастакы спорт оскуолатын теннис отделениягыгар В.П.Захаровка, спорт игровик И.И.Ефремовка дьарыктаммытым. Ити кэмнэргэ тыа сирдэригэр тэриллбит, атаҕар турбут, элбэх дьону, эдэр ыччаты, оскуола оҕолорун түмүт «Урожай» ДСО этэ. Ол кэмнэргэ оскуола оҕолорун улахан дьону кытта тэҥнэ күрэхтэһиннэрэллэрэ. Билигин санаатахха, оҕо кытаанах оскуоланы ааһара. Мин оскуолаҕа сылдьан, икки көрүннэ өрөспүүбүлүкэ сүүмэрдэммит хамаандаларыгар кирибитим. Волейболга Т.Е.Готовцев, И.И. Ефремов тириэньэрдиллэрэ.

«Дети России в спорте» бырагыраамаҕа кыттан, бастакы сүрэхтэниитин ааспыппыт. Тириэньэрит К.С.Постников салайааччылаах интэринээт-оскуола уолаттара, Чурапчытааҕы орто оскуола кыргыттарынан хамаандалара Иркутский куоракка волейболга баран ситиһилээхтик кыттыбыппыт. Иккиһин, тириэньэрит П.Е.Барахсанов салайытынан, Уһук Илинни зонатааҕы күрэхтэһиигэ интэринээт-оскуола эмиэ бастаан турабыт. Нуучча лаптагыгар Уһук Илинни зонатааҕы күрэххэ куһаҕана суохтук кыттыбыппыт. Онон 9-10-с кылаастарга үөрэнэр кэммэр улахан ситиһилэммиппит. «Урожай» ДСО остуол тенниһигэр, волейболга хамаанданан чемпионнаабыппыт, оттон остуол тенниһигэр «Урожайга», П. Око-

нешников кэнниттэн, иккис миэстэ буолбутум. Ити сайын «Урожай» ДСО волейболга өрөспүүбүлүкэтээҕи сүүмэрдэммит хамаандатыгар кириэн, Чурапчыттан бэһиэ буолан, Чита куоракка ытыллыбыт Сибиир, Уһук Илинни зонатыгар ситиһилээхтик кыттыбыппыт.

Чурапчы волейбола тэриллээбиттэн, бэйэм кэминээҕи 1962-1976 сыллары хаан, кимнээх оройуон, улуус чизинин көмүскээбиттэрин суруйуум.

Чурапчы волейболистартан «Урожай» ДСО чилиэнэ буолан, өр сылларга улуустарын аатын чизээхтик көмүскээбит элбэх спортсмен баар: биир кэмгэ алтыспыт, ытыктыыр киһибит Российской Федерация физкултуураҕа уонна спорка туйгуна, Саха сириин физкултуураҕа уонна спорка үтүөлээх үлэһитэ, спорт бэтэрээнэ, кэлин тэрийээччи буолбут Николай Петрович Федоров – Куока «Чурапчы волейболистара» диэн 2012 сыллаахха суруйбут кинигэбэр, 1950 сыллаахтан саҕалаан, бииргэ оонньообут Чурапчы волейболистарын испииһэтин үйэтитэн хаалларбыта. Онон 1950-1990сс. диэри улууспут волейболистарын толору испииһэгэ баар.

«Волейбол» диэн баран муннукка ытаа-быт, идэтинэн физкултуура учуутала, Чурапчы оройуонун волейбол хамаандатын хапытаана, волейболга бастакы разрядтаах тириэньэр Григорий Николаевич Оконешников кылгас чаҕылхай олоҕор элбэҕи оноруохтааҕа хааллаҕа. Аҕыйах тылынан сырдаттахха, кини Бүлүүтээҕи педучилищени бүтэрэн, Мугудайга үлэлии кэлиэбиттэн нэһилиэк олохтоохторун кутун туппута, көндөйө бүтэн эрэр спорт саалатын ситэртэритэ. Онон араас күрэхтэһиилэр, ол иһигэр «Урожай» чемпионаттара ыытыллыбыттара.

Григорий Николаевич үөрэнээччилэрэ – С.Я.Павлов, Г.С.Сивцев, П.Д. Гуляев, А.Г.Пермяков, М.Д. Гуляев өрөспүүбүлүкэ араас эйгэтигэр, спорка биллэр салайааччылар, үлэһиттэр буолан үүнэн тахсыбыттара.

Саха өрөспүүбүлүкэтин физкултуураҕа уонна спорка туйгуна, үтүөлээх үлэһитэ Василий Николаевич Оконешников «Урожай» оройуоннааҕы Сэбизтин бэрэссэдээтэлинэн үлэлиир кэмнэригэр Чурапчы улууҕа Саха сириин норуоттарын спартакиадатыгар – 1978 сыллаахха – бастакы миэстэ, 1982 с. –

иккис миэстэ, 1986 с. – бастакы миэстэ, ону таһынан Манчаары оонньууларыгар биэстэ бастакы уонна иккис миэстэлэри ылаттаабыта. 1984-1987 сылларга «Урожай» ДСО уобаластааҕы комплекснай спартакиадатын үс сыл субуруччу ылан, Кубок үйэ саас тухары манна хаалбыта.

Саха өрөспүүбүлүкэтин норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, «Сахава» Бочуоттаах спорт маастара, урут суол үлэһитинэн, маастарынан үлэлээбит А.Г.Пермяков – билигин да өрөспүүбүлүкэ кырдыаҕас волейболистарын чемпионатын кыттыылааҕа буолар. Аркадий волейболунан 7-с кылаастан оонньуур. Кэлин волейбол мөлтүү сылдьар кэмнэригэр, П.Д.Гуляев көбүлээһининэн, 1991 сыллаахха «Сахава» ассоциация тэриллбитэ. Аҕала-рын, эһэлэрин Аркадий Гаврильевич утумнаан, уола Виктор, сизэ Женья – Чурапчы улууһун волейболистарын сүүмэрдэммит хамаандатын чилиэннэрэ.

Мырылаттан төрүттээх Захар Иванович Чурапчыттан Дьоккуускайга көһөн кириэн, «Кыайы 50 сыла» спорт дыбарыаһыгар волейбол тириэньэ-

биир киһи, спортсмен хайаан да биир суруйуунан кириэхтээх диэн. Тоҕо диэтэххэ, ол кэмгэ элбэх көрүнүнэн дарыктаммыттар элбэхтэр этэ. Оннук дьонтон биридэрэ – А.А.Собакин. Кини хайа баҕарар көрүннэ дэгиттэрин көрө-билэ сылдьарбыт, ол эрэри «Чурапчы – спорт туюната» кинигэҕэ атах оонньооччу, кылыһыт быһыытынан кирибитэ. Оттон убайбыт Ооско волейболга «булумнуу» диэтэххэ, сыыспаппыт чаччы. Кини хайа да блогу көрө охсон, тахсан, икки илиитинэн тэҥнэ охсоро, Алексей – хайа да омукка сабырытарбат кытаанах киһи этэ. Быһатын эттэххэ, «Хамаанда дууһата» этэ – хайа да күрэххэ Алексеи кытта сырыттаахха, хаххалаах курдук сананарбыт. Ханна да сырыттарбыт, хайа да кэмгэ хамаанда иннигэр эппиэтинэстээхпит, эйэбит, дулуурбут кыайара.

Билигин сааһыран, кэннибитин анааран көрдөххө, волейбол хамаандатыгар үтүө да дьону кытта алтыспыт эбиппит – уһулуччу талааннаах тириэньэрдэрит И.И.Ефремов, Б.Н. Тытыгынаев, Дмитрий Пестерев, сырдатааччы Э.А. Кузьмин, В.М.Неустроев. инженер-механик Станислав Михайлович Дождордуурап, элбэх сылларга Чурапчы сүүмэрдэммит хамаандатын чилиэннэрэ: П.П.Оконешников, П.П.Федоров, Д.П.Федоров, Д.Н.Собакин, С.Н.Прокопьев, Н.И. Федоров уонна да атыттар.

Быйыл «Урожай» ДСО тэриллбитэ 70 үбүлүйдээх сылынан, волейболу сөбүлээн оонньообут оройуонмут нэһиликтэриттэн волейболга нэһиликтэрин чизинин көмүскээбиттэрэ: И.И.Поисеев, А.А.Сергеев, Ф.И.Федоров, С.И.Поисеев, Е.Марков, С.Павлов, А.Дождордуурап, К.Монастырев, И.И.Неустроев, Г.Кардашевский, Е.Архипов, В.С.Дьяконов, П.П.Массаев, С.А. Саргыдаев, Д.П.Захаров, В.Н.Кривошапкин, Е.Е.Попов, М.Иванов уонна да атыттар.

Билигин Бочуоттаах сынньаланна олоҕор, араас кэмнэргэ сулус буолан, күлүм оонньуулары көрдөрбүт П.Гуляев, Н.Корякин, А.Э.Кузьмин, В.Н.Филиппов, П.И.Собакин, В.С.Дьяконов ааттара Чурапчы спордун исторياتтар чинник хаалла. Кэлин Альберт Павлович Бродников хамаандата улууспут аатын ааттата сылдьар.

Кэлин кэтээн көрөн, тапталлаах волейболбут көрүнүнэн кэнээски ыччат оонньоу, сайдыа диэн бигэ эрэллээхпит.

Герасим Платонов.

Айар аргыс

Улуу Кыайыыны хоһооммутугар хоһуйабыт

Салгыыта.
Иннин хаһыат 17 №-гэр көр.

НЬУРГУНУН...

Саас аайы
Ыам ыйын
Сыырдарын
Быарыгар
Ньургунун нуоҕайа тахсыта,
Саныбын
Санныйа,
Ахтабын
Аймана,
Сураҕа суох сүппүт саллааты.
Төрөөбүт
Түөлбэтин
Көнгүлүн
Көмүскээн,
Түг түгэх дойдуга түгэнэн,
Сир ийэ
Сингэстэр
Уот сэрии
Уоругар
Эдэркээн олобун биэрбити.
Санаабар,
Саһархай
Ньургунун
Барахсан
Ол уолчаан олобун салҕаабыт,
Саас аайы
Ыам ыйын
Сыһыытын,
Кырдалын
Саргылаах санаанан алҕаабыт...

Дмитрий Федоров –
Оһуохай Уола.

ҮЙЭЛЭРГЭ ААТЫҢ ААТТАНЫА

Олоххо барыта араас
Кимизэх эрэ – өрөгөй,
Үөрүү, сүүйүү, ситиһии
Баартаах барҕары.

Атын-на – арахпат айманы
Сэриигэ утары ытыалаһы,
Туһааннаахха – өлөр өлүү,
Сүрэх бааһа, ыар сүтэри.

Сир дойду чуумпура иһийэр,
Алаас хатын-на санныйар,
Атаарбыт буйуунун аһыйар,
Көстүбэт күлүгүн суохтуур.

Сүппэт баттык аргыстаһар,
Дьон дууһата айманар,
Тыыннаахха – ыар ыарык,
Хаалбыкка – сүппэт сүтүк.

Дойду иннигэр сэриигэ
Ытык изскин төлөөтүг,
Тэбэр сүрэгин тохтоото,
Уйан дууһаҥ чуумпурда.

Үйэлэргэ аатыҥ ааттаныа,
Кыһыл былаах кытыастыа,
Буйун саллаат – тыыннаах,
Үрүг күн күлүмэ – күннээх!

Тонг сири ньургунун тобулуо,
Герой сүрэххэ тыллыа,
Сэри толооно ахтан ылыа,
Алаас тыала, сипсийэн ааһыа.

Киһи аймах сүгүрүйэр,
Сүрэгэ дууһата умнубат,
Сэри барыны таарыйар,
Ыйаах саллаакка тиксэр.

Буйун олоҕо салҕанар,
Төрөөбүт алааһа чэлгийэр,
Сибэкки арааһа тылыннар,
Сэри, сиртэн симэлийдэр.

Дьоллоох олох эргийэ,
Эн кыайыҥ кытыастыа,
Оҕо аймах чугдаарыа,
Ытык сэргэ олоҕу салгыа.

Чуумпурабын төнгөйөн,
Сүрэххэ ытыспын ууран,
Албан ааттаах буйуун-на –
Олобун анаабыт саллаакка!

Константин Петров

КЫҢЫЛ БЫЛААХ КЫТЫАСТАР

Кыайы күнэ, Кыайы күнэ!
Өрөгөй үрдээбит дьоло!
Сир, халлаан күйгүөрэр тула,
Кыһыл былааҕа кытыастар.

Оо, саллаат, эн төһө сири
Тилэҕин элэйэ хаамта?
Төһө куораты, дойдуну,
Суоһар өстөөхтөн быһаатыҥ?

Төһөлөөх дуолан күһүнэн,
Суоһар өлүүнү тумнангын,
Хабараан сэриини уйан,
Өстөөххө кимэн кииристин!

Саллаат харахтара ууланар,
Охтубут доҕорун саныыр,
Эдэркээн этэ, кыанара,
Сүрү көтөҕөр истинэ.

Бэтэрээн түүн сэриилэхэр,
Арыт баастара баалаан,
Утуйар уута букатын көтөрө.
Бэтэрээн мэлдьи кыргыһар.

Дьоллоох олох, көңүл иһин,
Олоххун толук биэрэн,
Кыргыһыҥа охтубуккут...
Биһиэхэ өрүү тыыннааххыт!

Сүппэт-өспөт полка кэккэбэ
Бииргэ параадтыыр өрүүтүн,
Саллаат сэрэнэ өйөтөн,
Доҕотторун кэриэстиир!

Бүгүн Кыайы күнэ үүннэ!
Өрөгөй үрдүүр күлүмэ!
Сулустан уоспат кутаата!
Ахтыллар дьоруой ааттара!

Полина Игнатьева-Намыына

БИЭС БЫРААТТЫҢ УОЛАТТАР

(Күтүөппэр Аҕа дойду сэриитин
бэтэрээнигэр, РФ, СӨ худуоһун-
нуктарын сойууһун чилиэнигэр,
Чурапчы нэһилиэгин, улуһун
Бочоттаах олохтооҕор Петр Те-
рентьевич Карсанаевка.)

Уоттаах сэрии хонуутугар
Биэс быраатты уолаттар
Арыылаах алааһыттан
Сэриигэ аттаммытара.
Саха киһитэ барахсан
Хаһан саа-саадах сүгэн,
Киһини өлөрө аттаммытай,
Киһи өлөрүн көрбүтэй?
Алдьархайдаах сэриини
Түүллэригэр да көрбөтөх
Алаас сиригэр оҕолоро
Илэ харахтарынан көрбүттэрэ.
Дьулаан көстүү, ыһыы-хаһыы,
Урусхалламмыт куораттар
Дууһаларын аймыыра,
Сүрэхтэрэ ыалдьара.
Кыра эмэ тохтобулга
Алаастарын ахтылҕана
Бу баарды, харахтарыгар
Көстө түһэн ылара.
Ийэлэрэ барахсан
Алаадылыы турара,

Аҕалара алааһыгар
Бугулун бэрийэрэ.
Уоттаах сэрии хонууттан
Эргиллибэтэх Сэрэпиин,
Сүрэгэ да билбэтэбэ
Силип эмиэ төннүбэтэбин...
Сиэмэх фашист сэрииттэн
Кыайы-хотуу көтөллөнөн,
Эргиллибэтэрэ алаастарыгар
Үс хорсун буйуттар.
Эйэлээх олоҕу уһансан,
Үлэ үөһүгэр түспүттэрэ,
Оҕо-уруу төрөтөн,
Дьоллорун булбуттара.
Махтал буоллун, буйуттарга –
Эйэлээх олоҕу аҕалбыттарга!
Махтал буоллун, үйэлэргэ
Эдэр көлүөнэ ыччаттан!

Клара Кузьмина-Уус Кыһыа

КЫАЙЫНЫ КИМИЛЭЭХ КИИРСИИНЭН

Элбэх да сыллар аастылар –
Умнуллан хаалбаттар ыар сэрии
сыллара,
Хас биирдии сүрэххэ тэппитэ
Улуу Кыайы, өрөгөй үөрүүтэ.

Ол ыар кэмгэ көлүөнэ ситимэ –
Дойдуга түмсүүлээх буолууга,
Оргуйар удаһын сэриигэ
Буулдыаҕа утары турбута.

Түөрт сыл устата охсуһан,
Сүтүгү билбитэ хас биирдии
омук,
Арҕааттан адьарай аат дьааһын
тыына
Уот кутаа ардаһын аспыта.

Кыайыны кимиилээх
киирсиинэн
Хоһууннук утарсан ылбыппыт,
Дойдубут туруктаах буоларын
туһугар
Чөлүгэр түһэри үлэтин
ыппыппыт,

Кыайы күнүн Умуллубат уота
Үйэлэр тухары умайан туруоҕа,
Сэриигэ кыа хаанын тохпугу
кэриэстээн,
Чуумпуран туруобун, иһийэн
ылыабын...

Эйэлээх олоҕу уһансан кэлбит
Буйун аата өлбөт-сүппэт,

Дьоллоох олохпут ситимэ – эйэ
Дойдуну сайдыыга сирдизэб!

Иннокентий Алексеев

БУДЕМ ПОМНИТЬ

Горит заря, алеет небосклон,
И в этот день мы подвиг
вспоминаем,
Отцов, дедов ушедших на войну,
Героев павших в битвах
поминаем.
Война прошла, оставив след и
боль,
Но не сломила дух великой
нации.
И в этот день склоняемся пред
вами,
Кто воевал в далеком сорок
первом.
Мы будем помнить подвиг ваш
всегда,
Герои наши, слава вам навеки!
Пусть не коснется больше нас
беда,
И мирным будет год за годом
небо!

Сандаар Күн Сандаара

Сынныаланҥа

Мууска Шотландия оонньуута								Уллэ- никкэ тикси- бэккэ хаалыы
Иччитин аата – Буомча Хотун		Канадаба кыһыҥгы Олим- пиада буолбут куората	С.Деж- нев уонна Аба- кайда уоллара	Хаппыт вино- град		...рэ спорда		
	Айанна эрэ наада буолбатах							
				Бабар- батын үрдүнэн бизрэ сатаа- һын				
	... гыныы				Муус барар кэмигэр буолар			
				Ыйаа- һын	Билигин			
	Өр эт, балык сиэ- бэккэ суох- тааһын	Өрүүнэ эдэри- гэр	Кута....	Тобук кэһнэ	Этиллибит ... иһилибит буолбат		...рай Бэргэн (олонхо)	
Тирииттэн тигиллэр кыра хаа (эрг.)					Нуота			
Тизхи- һыкэ дьиэтэ						... киһиттэн хара тыа маһа ытыыр	Албас, хомуһун	
							Бурятия оро- йуона	
						... сабаттан салба- нан		
	Урут ураһа турбут сирэ	Сага- ны ... сарай					...па – Хара муора кытыла	
			Утах	...ра танас				
		Билииттэ суох, сылытар эрэ оһох						
	... мэйи (акаары)							

«Сканворд: тэрийээччи ИП Данилова М.А. «ТААЙ сахалыы сканворд 14» ылылынна.
Хаһыат 16 нүөмэригэр тахсыбыт сканворд эппиэттэрэ. **Туруору:** баахыла, куруму,
таайбаран, Накыын, аар, ураты, ылах, урдус, ыл, балалайка, ыыра, туона, ыстаарыста.
Сытыары: кутурук, додо, турунуу, Марс, сутука, сытыары, баттыы, лас, ыллаа, хайҕал,
айа, ырба, аҕа, хайыы, аарка, кыс, чарт, тангара, аалыы.

Кэриэстэбил

Күндү киһибит ыраас мөссүөнүн умнуохпут суоҕа

Сырдык мичээринэн көрсөр киһибит, кэргэним, аҕабыт, эһэбит **Вырдылин Харлампий Ананьевич** уһун ыарахан ыарыыттан Орто дойдуттан букатын-наахтык араасар 40 хонуга бу дьыл, ыам ыйын 21 күнүгэр туолар.

Кини 1952 с. муус устар 13 күнүгэр Таатта оройуонун Чөркөөбөр саастарын тухары холкуоска үлэлээбит Ананий Харлампьевич Вырдылин уонна Анна Романовна Варламова 6 оҕолоох дьүз кэргэнигэр маҕнайгы оҕонор күн сиригэр көрбүтэ.

Сахалыы сирдээх-майгылаах, туруу үлэһит ыалга үөскээн, балтылара уонна бырааттара убайдарын тылыттан тахсыбакка, олус иллээхтик иитилибиттэрэ. Хаат уол сэмэй эрээри, бэйэтин кыанар, ылыннарыйлаах тыллаах буолан элбэх доҕордоох атастаах улааппыта. Оскуолаҕа үөрэнэр кэмигэр дуобакка, көңүл тустууга бастакы уонна бириистээх миэстэлэри ылаттаабыта. Чөркөөх орто оскуолатын 1972 с. бүтэрбитэ.

Ити дьыл ахсынньытыгар Сэбиэскэй армияҕа ыҕырыллан, Сахалинҕа «Противовоздушная оборона» чааска түбэхтэн, байыаннай сөмөлүөттэри сапараапкалыыр лаборант дуоһунаһыгар аналлыта. Рядовойтан саҕалаан, ефрейторга, младшай сержантга тийэр үүмүтэ. Бойобуой уонна политическай бэлэмнээх, дьисциплиинэлээх саллаакка, энкилэ суох сулуспатын иһин, чаас хамандыыра, т/с подполковнига Малков 1974 с. Грамотаны туттарбыта уонна 10 хонуктаах уопусканан бэлиэтээн, дойдутугар кэлэн сынньанан барбыта.

1975-1976 сс. Одьулуун ОПТУ-га буҕаалтыр идэтигэр үөрэммитэ.

1974-1980 сс. «Таатта» сопхуоска оробуочайдаабыта, Кыйыга суоччуттаабыта.

1980-1998 сс. Чөркөөххө кадровай булчуттаабыта.

1989 с. булчут быһыытынан үрдүк ситиһилэрин иһин, оройуон производствотын бастыҥнарын сүлөөттэрин кыттылаабыта, 1990, 1991 сс. кини салайар звенота оту илиинэн охсооччуларга кыйыылаах аатын ылбыта.

Сопхуос, оройуон чемпионатыгар көңүл тустууга I, III, «Урожай» СО оройуон комсомолецтарын биирдүүлээн хамаанданан күрэхтэригэр дуобакка I миэстэлэри ылаттаабыта, 1981 с. сайын оройуонҕа ат сүүрдүүтүгэр жокейдаан ситиһилээхтик кыттыбытын иһин, салгыы өрөспүүбүлүкэҕэ тийэр, «За волю к победе» анал аатынан бэлиэтэммитэ.

1998-2009 сс. «Саарба» ХЭТ-бэ кадровай булчутунан, харабылынан киирэн, былаанын аһара толорор туһугар, доруобуйатын харыстаабакка энкилэ суох үлэлээбитэ. Эрдэ булчутунан тэрилтэте биэнсийэ анатан, куруутун махтанара. ОАО Чурапчы охотуправлениетыгар, оройуоннааҕы булт уопсастыбатын, «Саарба» ХЭТ – «Сахабулт» ФАПК Бочуо-

тунай грамотатынан, булт саатынан, бэлиэтэммитэ.

2009-2019 сс. Чурапчыга Оҕону сайыннараар киингэ - д е т с а к к а оробуочайдаан, СӨ «Үлэ бэтэрээнэ» буолбута.

1995 с. Чурапчытан төрүттээх Мария Дмитриевнаһын холбоһон ыал буолбуттара. 2 кыыстаатар, 2 уол, 2 кыыс сиэннээхтэр.

Кэмтитэн-кэмигэр Чөркөөбөр тийэр, дьону көрсөн сэхэргэһэн, астынан кэлэрэ. Пандемия иннинэ, Чөркөөх дьаһалтата ыппыт «Булчут күнэ» тэрээһинигэр тийэр, эдэр булчутка тус бэйэтин харчынан бириэмийэтин туттаран, олус астынан кэлбитэ.

Биһиги аҕабыт тыыннааҕар «Саҥа олох хаһыакка» И. Пономарев «Харалаампый – Чурапчы эбэтин хаһаайына», «Таатта» хаһыакка Р. Богатырев «Үтө киһи этэ Моотуйар Уйбаан» кинини эмиэ булчут быһыытынан ахтан суруйбуттарыттан сэмээр үөрэрэ.

Ыарахан кэммитигэр санаабытын чэпчэтэн, сүбэлээбит-амалаабыт, күүс-көмө буолбут дьоммутугар: күтүөппүт Артур Герасимовка, балтыбытыгар Любовь Корниловаҕа, таайбыт Николай, кэргэнэ Анна, кыйыһа Акулина Павловтарга, бырааттарбыт Василий, Николай Михайловтарга, Владимир, Александр Федоровтарга, Вера, Семен Платоновтарга, Болтонготтон бырааттарбыт Михаил, Дмитрий, Дмитрий Ефремовтарга, эдьийдэрбит Анна Ефремоваҕа, Анисья Кривошапкинаҕа, ыкса ыалларбыт Семен, Валентина Чепаловтарга, Герасим, Людмила Платоновтарга, «Саарба» ХЭТ сал. П.Н. Коркинҕа, Г.К. Барашковка, чугас доҕоро Василий Хоютановка, «Мичил» ОСК-уһууаан Яковлева М.Н. салайар кэлэктиибигэр, С.А. Новгородов аатынан орто оскуола кэлэктиибигэр уод.а. барыгытыгар этэнгэ буолун диэн махтанабыт.

Күндү кэргэним, аҕабыт, эһэбит сэбиэскэй кэмгэ аатырбыт булчуттарга уһуулуллубут, өбүгэ уустук идэтин уяанын-хатанын этинэн-хаанынан билбит, сэмэй-холку майгылаах, үөрүннээн киһибит, дурдахха буолбут киһибит сырдык мөссүөнэ биһиги сүрэхпитигэр мэлдьи тыыннаах буолуоҕа уонна Үөһэ дойдуттан куруук араҥаччылыы сылдьыаҕа.

Бииргэ төрөөбүттэрэ, кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ.

Киһи киһитэ, байанайдаах булчут этэ

Биһиги, үтө-мааны кэллиэгэбит, Чурапчы улуусун оскуолаҕа кириэн иннинээҕи үөрэхтээһингэ дьоһун кылаатын киллэрсибит Мария Дмитриевна Борисова-Вырдылина тапталлаах кэргэнэ Таатта Чөркөөбүттэн төрүттээх **Харлампий Ананьевич Вырдылин** күн сириттэн күрэммитэ 40 хонугар анаан, кини сырдык мөссүөнүн истинник ахтан-санаан ааһабыт.

Кини сирдээҕи олох ытык аналын толорон, холоонноох доҕорун Манятын көрсөн ыал буолан, Таатта улуусун номоххо киирбит этно-музейдаах, биллиилээх ытык дьоннордоох Чөркөөх нэһилиэгэр сүгүннэрэн илдьибитэ. Кийиит кыйы олус намыын майгылаах Далбар Хотун ийэтэ, элэккэй сурдьа Ананий олус истинник көрсүбүттэрэ. Ытыктыыр кэллиэгэбит Мария Дмитриевнабыт үлэтэ үрдүктүк сыаналанан, «Отличник Просвещения РФ» үрдүк наҕараадатын туттара, Чөркөөххэ эдэр ыалга тийбиппит. Онно күндүлэммиппитин-мааныламмпытын умнубаппыт. Эдэр ыал сотору кэмнэн Чурапчы нэһилиэгин Илин Баһыгар чэбдик салгыннаах эбэ үрдүгэр, Маня ийэтин баҕатын толорон, саҥа дьүзү дьэндэппиттэрэ, онон Чурапчыга кыра кыыс оҕолоох дьоллоох ыал көһөн кэлбиттэрэ.

Харлампий Ананьевич – олус элэккэй, куруутун мичээрдии сылдьар, дьону истинг кэпсээнинэн кэрэхсэтэр киһи этэ. Бастаан кэлэн, «Мичил» уһууаанҕа хачыгаарынан үлэлээбитэ. Салгыы оччотооҕу «Саха Булт» тэрилтэҕэ Григорий Кэнчээрвич Барашковка үлэһит быһыытынан киирбитэ. Бу тэрилтэ булт эйгэтэ буолан, киниэхэ аналлыт курдуга – олус табыллан, таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Дьингнээх кадровай булчут быһыытынан, үлэ ымпыгын-чымпыгын толору баһылаабыта. Булчуттары кытта энгээрдэһэн, биир тыынынан үлэлээбитэ. Кэлин, арыый сааһыран баран, иллэн кэмигэр, үгүс сыллар тухары, андаатардаабыта. Айылҕаҕа сылдьан олус дуоһууһа.

Харлампий Ананьевич дьүз кэргэнигэр олус бэриниилээх этэ. Ол курдук кини икки кыйыһын аҕалы амаар, истинг тапталынан угуттаан, иитэн-такайан улаатыннарбыта. Кыргытара ол иһин аҕаларын олус үрдүктүк туталлара. Утуму салгыыр сиэннэр минньигэс сыттарын билэн, олус дьоллоһоро. Манятынаан куоратынан, Чурапчынан сиэннэрин хардары-таары бүүбэйдэһэн, кыргыттарын дьүз кэргэттэригэр төһүү күүс-тирэх буолар үтө түбүгэр түһэллэрэ.

Харлампий Ананьевич уоһа өһүллэн, мүчүгүнү-мүчүгүнү, нүү, кэпсээн киирэн бардаҕына, киһи иһиттэр-истиэх курдук кэпсээннээх буолара. Кини сэхэннэрэ булт абылангын, бэйэтэ хайдах булчут буолбутун уонна араас эгэлгэ мүчүгүргэннээх сырыыларын туһунан буолара. Кини дьингнээх булчут этэ – айылҕалыын алтыһарын олус сөбүлүүрү, кини айылҕа тыынын толору истэр, айылҕаны өйдүүр ураты дьобурдааҕа, түргэн-сыыдам туттунуулааҕа.

Бэйэтэ кэпсииринэн, булчут буолуон иннинэ ытыктанар улахан булчут убайдарын «уһаарылы дьингнээх оскуолатын» ааспыта. Кини булчут буоларыгар уһуубут учуутала – аар тайҕа бэйэтэ уонна булчут мындырын билбит аҕа табаарыстара. Харлампий Ананьевич – байанайдаах булчут этэ. Үрэхтэр, үрүйэлэр быыстарынан сыыйан, уяаны-хатаны быһаарар уустук сорукутары кыйа-хото толорор. Кини аар тайҕа бары кистэлэнгин, кыйыл-сүөл майгытын ымпыгар-чымпыгар тийэр, эндэппэккэ билэрэ. Кэпсиир сэхэргиир тиэмэтэ булт буолла даҕаны, хараҕа уоттанан, өрө көтөҕүллэн туран кэпсиирэ.

Дьингнээх булчут киһи сүрэгэ ыраас, санаата көнө, айылҕаҕа сыһыана ураты буоларын, доҕоттору Харлампий Ананьевичка көрөллөрө. «Булчут тыаҕа хаһаайын курдук буолбакка, хайаан да харыстабыллаах сыһыаннаах буолуохтаах», – диэн тоһоҕо-лоон бэлиэтиирэ.

Үгүстүк ат үрдүгэр, эбэтэр икки атынан араас сындылбаннаах сырыыларга сылдьара. Булт абылангар ылларан, Таатта оройуонун тарбаха баттанар ааттаах-суоллаах булчута дэттэрит, киһи эрэ барыта тэнгэспэт сурсуннаах булчут буолбута.

Хомойуох иһин, Харлампий Ананьевич булчута улахан оскуолатын ымпыгын-чымпыгын туһунан ыччакка, оҕо, улахан эйгэҕэ таһаарбакка хаалбыта хомолтолоох. Харлампий Ананьевич дьүз кэргэнигэр ураты истинг сыһыана, үтө мааны майгыта, олохтообут үтө үгэстэрэ, булчут быһыытынан суола-иһэ атыттарга холобур буола туруоҕа, кини чабылхай олоһун оҕолоро, сиэннэрэ салгыахтара диэн эрэнэбит.

М.Н. Яковлева, «Мичил» уһууаан кэлэктиибэ.

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

► Мин, Хайахсыт түөлбэтин баһылыга Тарас Лукич Тарасов, 1956с. ыам ыйын 14 күнүнээҕи төрүөх, РФ УК "В", "Е" 286 ыстатыйатынан эпизитинэскэ тардылынным. Буруйбун толору билинэбин, тустаах дьонтон бырастыы гыналларыгар көрдөһөбүн. Үлэлии сылдьар дьонго мин буруйбун хатылаабаккытыгар баҕарабын.

КУТУРҔАН

Хоптоҕо нэһилиэгин олохтооҕо

ВАСИЛЬЕВ Александр Дмитриевич

олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Марина Николаевнаҕа, оҕотугар дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Марина Николаевнаны кытта Хайахсыт орто оскуолатын бииргэ үөрэнэн бүтэрбит доҕотторо.

Улуус
сонуннарын
бу сигэнэн
киирэн көрүң

КӨННӨРҮҮ

«Саҥа олох» ыам ыйын 8 күнүнээҕи 17-с №-игэр тахсыбыт «Хорсун буйун, ытыктанар учуутал» диэн ыстатыйа ааптарын «Римма Коркина» диэн көннөрөн ааҕаргытыгар.

«Саҥа олох» ыам ыйын 8 күнүнээҕи 17-с №-игэр тахсыбыт «Айар аргыс» рубрикаҕа «Мин эһэм» диэн хоһоон ааптарын Римма Коркина – Хотууна диэн көннөрөн ааҕың.

"САҢА ОЛОХ"
хаһыат

Кылаабынай
эрэдэктэр
ГОРХОВА
Людмила
Владимировна

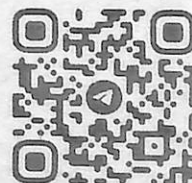
Тэрийээччилэр: СӨ Бырабылгалыстыбага, Саха Өрөспүүбүлүстэтин "Сахабэчээт" Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэҕэ.
Таһаарааччы: СӨ "Сахабэчээт" ГАЗ
Таһаарааччы аадырыһа: 677000, Дьоксуускай к., Орджоникидзе уул. 31, 124 каб. төл./факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhaepoch@mail.ru. Российскай Федерация Роскомнадзор СӨ салалтатыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр регистрацияламмыт нүмэрэ – ПИ №ТУ14-00559.

Эрдээксийэ аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., П.П.Линин аат. уул., 26 а.
Төлөпүүнүгэрбит: эрдээктэр – 41-332, отделлар – 41-265.
E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru, telegram: @sanaoloh

Ааптар суругар этилэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэһэр буолбаҕах. Суруука ыйылылар чаччылар кырдыктаахтарыгар эпизитинэһи ааптар тус бэйэтэ сүтэр.

Индекс: ПИ964. Бэчээккэ сакаас № 18 (12048). Кээмэйэ 2 бл. Ахсаана 770. Хаһыат сыаната 26 солк. Хаһыат нэдиэлэҕэ биридэ: бээтинсэҕэ тахсар.

Хаһыат 14.05.2026 с. бэчээккэ бэрилиннэ, 15.05.2026 с. табыста. "Сахабэчээт" Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтин "Саҥа олох" хаһыат эрдээксийэтигэр бэчээттэннэ.

@SANAOLON